

۲۰۲۰/۱۱/۱۳

شاه محمود محمود

بالاحصار گردیز

گردیز. [گَ] [اِخ] نام قصبه و قلعه ای از غزنین بر یک منزلی آن از سوی شرق و معرب آن گردیز است. گردیز یک منزلی مشرق غزنین است. (تاریخ مغول تألیف اقبال ص ۶۲). ولایتی بین غزنه و هند. (از معجم البلدان) (مراصداطلاع ص ۳۳۸). گردیز، حمز بن عبدالله الشاری کرد. (تاریخ سیستان ص ۲۴).

گردیز شهری است در جنوب افغانستان و مرکز ولایت پکتیا است. این شهر در منتهی الیه دره رودخانه گردیز و در ارتفاع ۲۳۰۰ تا ۲۵۰۰ متری از سطح دریا قرار دارد و زمانی یکی از مراکز عمده پروژه پکتیا با کمک آلمان فدرال بود. بازار قدیمی شهر در سال ۱۹۴۳ میلادی بنا شده است و بعد آسفالت شدن جاده کابل - گردیز (۱۲۰ کیلومتر) حمل و نقل مصنوعات چوبی (چارتراش) افزون یافت و باعث رونق آن شهر گردید. بالاحصار گردیز از آثار تاریخی آنست.

زمینهای هموار ولایت پکتیا بیشتر در پیرامون گردیز زرمتم قرار دارد و بیشتر آب زمینهای کشاورزی آن از کاریزها تأمین میشود.

در (۲۵۶ق/۸۷۰م) یعقوب لیث صفاری به نواحی شرقی خراسان تاخت و جنگی سخت میان او و ابومنصور افلاح امیر گردیز درگرفت و سرانجام ابومنصور با دادن گروگان و تعهد به پرداخت ۱۰ هزار درم خراج سالیانه به امیر سیستان، با وی صلح کرد. پس از افلاح، اخلاف او تا اواسط قرت « ۵ هـ ق » بر حکومت گردیز باقی ماندند. نواحی دوردست و بعضاً سختگذر پکتیا یکی از پناهگاههای خوارج در نواحی شرقی و جنوبی افغانستان به شمار میرفت. این نواحی در دوره اقتدار خوارج سیستان زیر سلطه آنان بود. به گزارش نویسنده گمنام حدودالعالم گردیز شهری است برحد غزنین و هندوستان. برتلی نهاده. مر اورا حصار محکم است و سه باره دارد و بیشتر اهالی گردیز بر مذهب خوارج بود.

بالاحصار گردیز بنا بر عقیده عده یی جهت جلوگیری از حملات اسکندر مقدونی توسط (میرزکه) خواهر (زمر) اعمار گردیده است. در حالیکه بعضی اعمار این حصار را در سال ۲۰۰ هـ ق به هدایت حمزه شاری (شاران گردیز) میدانند

روی این منظور هنگامیکه رتبیل شاه در مقابل عساکر و افواج یعقوب لیث صفاری شکست میخورد به گردیز میاید و در این بالاحصار مقاومت میکند.

این حصار بالای تپه پی که تماماً از گل پخته اعمار گردیده است موقعیت دارد . ۳۵۰ متر طول دارد و در حدود ۴۰ متر ارتفاع دارد و اطراف آن خندق عریض و عمیق حفر گردیده بود که نشانه های از آن تا امروز باقی است . قراین نشان میدهد که این بالاحصار قبل از انتشار اسلام ، در پهلوی اینکه مرکز نظامی و استراتژیک بود ، یک محل مذهبی نیز به شمار میرفت . قابل یادآوری میدانم که از گردیز در طول تاریخ منحصی دروازه هند یاد شده است . تمام جهانکشایان از اسکندر تا احمد شاه درانی همه از موقعیت گردیز و موجودیت بالاحصار ان برای رفتن به هند استفاده برده اند .

(برای تهیه این مطلب از دریچه ها و اثار ذیل استفاده شده است: ویکیپدیا ، حدود العالم ، گردیز ، بالاحصار گردیز ، د پاکتیا ژغ ، افغانستان سرفراز)